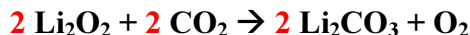

Zadanie 1. (3 pkt)

Nadtlenek litu (Li_2O_2) jest ciałem stałym, występującym w temperaturze pokojowej w postaci białych kryształów. Stosowany jest w oczyszczaczach powietrza, gdzie ważna jest waga użytego środka, np. na statkach kosmicznych. Reaguje z tlenkiem węgla(IV) wydzielając tlen.

- a. Zapisz równanie reakcji, o której mowa w informacji wstępnej.

Za zbilansowanie równania reakcji

1 p

- b. Oblicz masę nadtlenku litu (w kilogramach), jaka wydzieli tlen potrzebny do wypełnienia pomieszczenia o wymiarach 5 m x 3,5 m x 2,5 m tak, aby zawartość tlenu wynosiła w pomieszczeniu tyle, co w powietrzu atmosferycznym (warunki normalne).

$$V_{\text{O}_2} = 5 \cdot 3,5 \cdot 2,5 \cdot 0,21 = 9,1875 \text{ m}^3$$

$$n_{\text{O}_2} = \frac{9,1875 \text{ m}^3}{22,4 \frac{\text{m}^3}{\text{kmol}}} = 0,41 \text{ kmol}$$

$$n_{\text{Li}_2\text{O}_2} = 2 \cdot n_{\text{O}_2}$$

$$m_{\text{Li}_2\text{O}_2} = n_{\text{Li}_2\text{O}_2} \cdot M_{\text{Li}_2\text{O}_2} = 2 \cdot 0,41 \text{ kmol} \cdot 46 \frac{\text{kg}}{\text{kmol}} = 37,72 \text{ kg}$$

Masa nadtlenku litu to 37,72 kg.

Za zastosowanie poprawnej metody obliczeń

1 p

Za poprawne obliczenia matematyczne oraz wynik z jednostką

1 p

Zadanie 2. (1 pkt)

Dane są wzory następujących cząsteczek: PCl_3 , NH_3 , BCl_3 , AlCl_3 , NCl_3 , AsH_3 .

Wybierz i przyporządkuj cząsteczki do odpowiedniej kolumny w poniższej tabeli biorąc pod uwagę ich budowę.

$\begin{array}{c} \overline{\text{W}} \\ \\ \text{Z} \\ / \quad \backslash \\ \underline{\text{W}} \quad \underline{\text{W}} \end{array}$	$\begin{array}{c} \overline{\text{X}} \\ / \quad \quad \backslash \\ \underline{\text{Y}} \quad \underline{\text{Y}} \quad \underline{\text{Y}} \end{array}$
BCl_3 AlCl_3	PCl_3 NCl_3

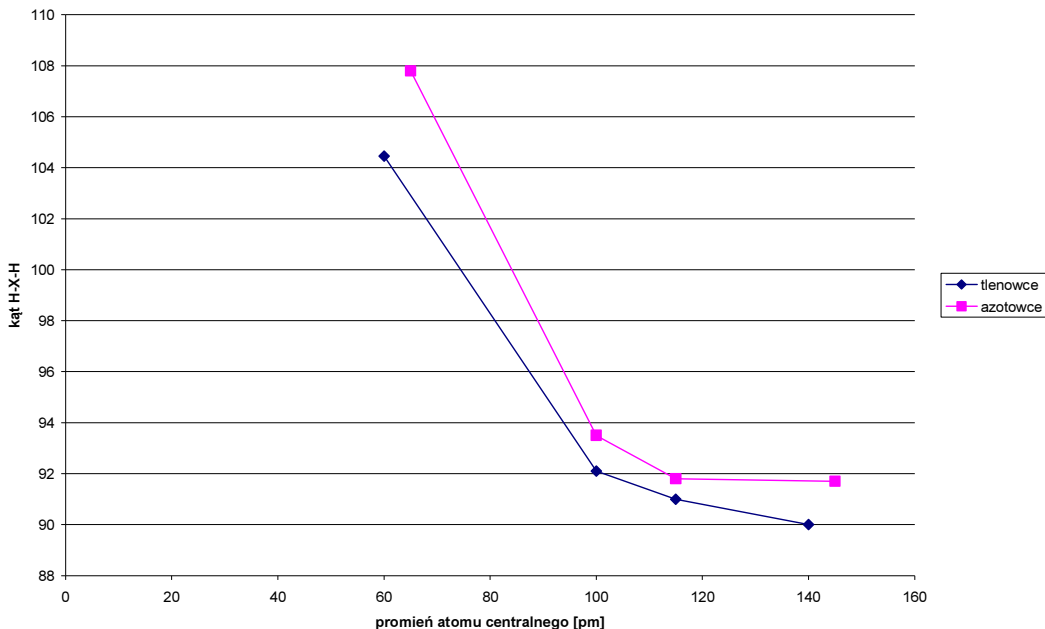
Za poprawne wybranie cząsteczek i wypełnienie tabeli

1 p

Zadanie 3. (1 pkt)

Wykres przedstawia zależność kąta pomiędzy wiązaniami σ (sigma) w wodorkach pierwiastków 15. i 16. grupy układu okresowego pierwiastków w funkcji promienia atomu centralnego.

Uzasadnij zmianę kąta pomiędzy wiązaniami σ (sigma) w wodorkach tych pierwiastków zarówno w grupie, jak też w okresie.

Wartość kąta pomiędzy wiązaniami σ (sigma) w wodorkach pierwiastków w grupie maleje bo maleje odpychanie par elektronowych tworzących wiązania σ (sigma) w miarę wzrostu promienia atomu centralnego cząsteczki wodorku. W okresie wartość kąta pomiędzy wiązaniami σ (sigma) w wodorkach maleje ponieważ wzrasta ilość wolnych par elektronowych w cząsteczce wodorku, które silniej odpychają wiązania σ (sigma).

Za poprawne uzasadnienie zmian kąta w grupie i okresie

1 p

Zadanie 4. (2 pkt)

W mieszaninie znajdują się metan, eten i etyn w stosunku molowym 1 : 2 : 3, a sumaryczna masa atomów węgla w mieszaninie jest równa 13,2 g. Oblicz masę tej mieszaniny w gramach z dokładnością do liczby całkowitej.

$$n_{\text{C}} = n_{\text{CH}_4} \quad n_{\text{C}} = 2 \cdot n_{\text{C}_2\text{H}_4} \quad n_{\text{C}} = 2 \cdot n_{\text{C}_2\text{H}_2} \quad 2 \cdot n_{\text{CH}_4} = n_{\text{C}_2\text{H}_4} \quad 3 \cdot n_{\text{CH}_4} = n_{\text{C}_2\text{H}_2}$$

$$n_{\text{CH}_4} + 2 \cdot n_{\text{C}_2\text{H}_4} + 2 \cdot n_{\text{C}_2\text{H}_2} = \frac{13,2 \text{ g}}{12 \text{ g/mol}} \quad n_{\text{CH}_4} + 4 \cdot n_{\text{CH}_4} + 6 \cdot n_{\text{CH}_4} = \frac{13,2 \text{ g}}{12 \text{ g/mol}} \quad 11 \cdot n_{\text{CH}_4} = \frac{13,2 \text{ g}}{12 \text{ g/mol}}$$

$$n_{\text{CH}_4} = 0,1 \text{ mol} \quad n_{\text{C}_2\text{H}_4} = 0,2 \text{ mol} \quad n_{\text{C}_2\text{H}_2} = 0,3 \text{ mol}$$

$$m_{\text{mieszaniny}} = 0,1 \text{ mol} \cdot 16 \text{ g/mol} + 0,2 \text{ mol} \cdot 28 \text{ g/mol} + 0,3 \text{ mol} \cdot 26 \text{ g/mol} = 15 \text{ g}$$

Masa mieszaniny wynosi 15 g.

Za zastosowanie poprawnej metody obliczeń

1 p

Za poprawne obliczenia matematyczne, zaokrąglenie wyniku końcowego oraz wynik z jednostką

1 p

Zadanie 5. (2 pkt)

Oblicz wartość pH roztworu kwasu chlorowego(III), którego stężenie jest równe $0,1 \text{ mol} \cdot \text{dm}^{-3}$. Wartość dodatkowej wielkości, potrzebnej do obliczeń zaczerpnij z *Tablic chemicznych*.

$$C_0 = 10^{-1} \text{ mol/dm}^3$$

$$K_a = 1 \cdot 10^{-2}$$

$$\frac{C_0}{K_a} = \frac{10^{-1}}{10^{-2}} = 10 < 400 \quad K_a = \frac{C_0 \cdot \alpha^2}{1 - \alpha} \quad 0,1 \cdot \alpha^2 + 10^{-2} \cdot \alpha - 10^{-2} = 0 \quad \Delta = (10^{-2})^2 - 4 \cdot 0,1 \cdot (-10^{-2})$$

$$\Delta = 41 \cdot 10^{-4} \quad \sqrt{\Delta} = 6,4 \cdot 10^{-2} \quad \alpha = \frac{-10^{-2} + 6,4 \cdot 10^{-2}}{2 \cdot 0,1} = 2,7 \cdot 10^{-1} \quad [\text{H}^+] = C_0 \cdot \alpha = 10^{-1} \cdot 2,7 \cdot 10^{-1}$$

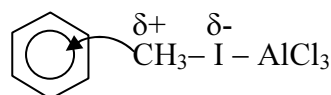
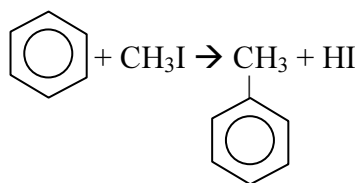
$$[\text{H}^+] = 2,7 \cdot 10^{-2} \quad \text{pH} = -\log[\text{H}^+] = -\log 2,7 \cdot 10^{-2} = 1,57$$

pH roztworu kwasu HClO₂ jest równe 1,57.

Za zastosowanie poprawnej metody obliczeń	1 p
Za poprawne obliczenia matematyczne oraz wynik	1 p

Zadanie 6. (3 pkt)

W reakcji benzenu z jodkiem metylu w obecności AlCl₃ jako katalizatora powstaje metylobenzen (toluen) oraz jodowodor. Istotę działania katalizatora wyjaśnia schemat obok równania reakcji.

a. Wyjaśnij przyczynę, dla której AlCl₃ jest katalizatorem powyższej reakcji, powołując się na budowę cząsteczki katalizatora.

Chlorek glinu jest katalizatorem, ponieważ jon glinu może tworzyć wiązanie donorowo-akceptorowe z wolną parą elektronową atomu jodu z cząsteczki jodku metylu. Jon glinu w chlorku glinu ma lukę na parę elektronową.

Za poprawne wyjaśnienie z powołaniem się na budowę AlCl₃	1 p
--	------------

b. Określ, jaką rolę wg teorii kwasów i zasad pełni w tej reakcji AlCl₃.

AlCl₃ jest kwasem Lewisa.

Za określenie roli AlCl₃ wg teorii (Lewisa) kwasów i zasad	1 p
--	------------

c. Wybierz, podkreślając w poniższym schemacie słowa opisujące nazwę mechanizmu, według którego zachodzi prezentowana reakcja.

mechanizm reakcji otrzymywania toluenu z benzenu

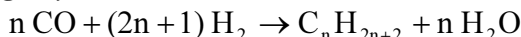
addycja   substytucja
nukleofilowa   elektrofilowa

Za określenie mechanizmu reakcji	1 p
---	------------

Zadanie 7. (2 pkt)

Synteza Fischera – Tropscha (F-T) to katalityczna reakcja chemiczna tworzenia węglowodorów z mieszaniny CO i H₂, czyli tak zwanego gazu syntezy. Reakcja tworzenia nierozgałęzionych alkanów przebiega zgodnie z ogólnym równaniem

Gaz syntezy zawiera: 31,25% CO oraz 68,75% H₂. Ustal, wykonując odpowiednie obliczenia, ile atomów **węgla** będzie zawierała cząsteczka alkanu otrzymana w reakcji F-T z gazu syntezy o podanym powyżej składzie.

$$\frac{n}{2n+1} = \frac{0,3125}{0,6875} \quad 0,6875n = 0,625n + 0,3125 \quad 0,0325n = 0,3125 \quad n = 5$$

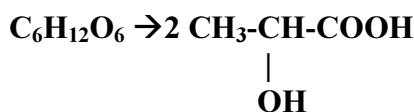
Cząsteczka alkanu będzie zawierała 5 atomów węgla.

Za zastosowanie poprawnej metody obliczeń	1 p
Za poprawne obliczenia matematyczne oraz wynik	1 p

Zadanie 8. (3 pkt)

W procesie fermentacji mlekowej glukoza ulega przemianie, w której wytwarza się kwas 2 – hydroksypropanowy (mlekowy).

- a. Zapisz równanie opisanej reakcji stosując wzór sumaryczny glukozy i wzór grupowy kwasu mlekowego.

Za zapisanie równania reakcji (wzór sumaryczny glukozy i grupowy kwasu)	1 p
--	------------

- b. Oblicz stężenie procentowe kwasu mlekowego jeśli poddano fermentacji 250 cm³ mleka o gęstości 1,03 g/cm³ zawierającego 4,5% masowych laktozy. Wydajność wszystkich zachodzących reakcji wynosi 100%.

$$\text{laktoza} + \text{H}_2\text{O} \rightarrow \text{glukoza} + \text{galaktoza} \quad \text{glukoza} \rightarrow 2 \text{ kwas mlekowy}$$

$$n_{\text{kwas mlekowy}} = 2 \cdot n_{\text{glukoza}} = 2 \cdot n_{\text{laktoza}} \quad \frac{m_{\text{kwas}}}{M_{\text{kwas}}} = \frac{2 \cdot m_{\text{laktoza}}}{M_{\text{laktoza}}} \quad m_{\text{laktoza}} = 250 \text{ cm}^3 \cdot 1,03 \frac{\text{g}}{\text{cm}^3} \cdot 0,045$$

$$m_{\text{laktoza}} = 11,59 \text{ g} \quad \frac{m_{\text{kwas}}}{90 \frac{\text{g}}{\text{mol}}} = \frac{2 \cdot 11,59 \text{ g}}{342 \frac{\text{g}}{\text{mol}}} \quad m_{\text{kwas}} = 6,1 \text{ g}$$

$$C_p = \frac{m_{\text{kwas}}}{m_{\text{mleko}}} \cdot 100\% \quad C_p = \frac{6,1 \text{ g}}{250 \text{ cm}^3 \cdot 1,03 \frac{\text{g}}{\text{cm}^3}} \cdot 100\% = 2,37\%$$

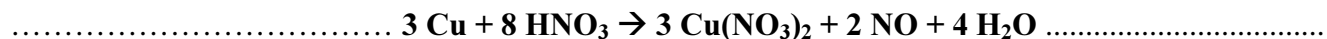
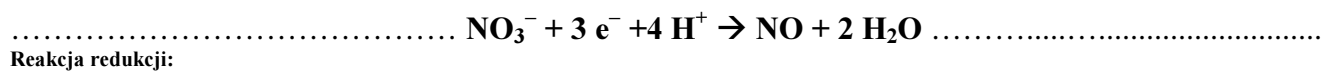
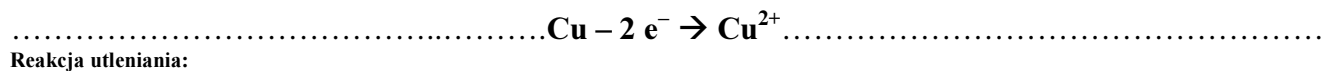
Stężenie procentowe kwasu w mleku jest równe 2,37 %.

Za zastosowanie poprawnej metody obliczeń	1 p
Za poprawne obliczenia matematyczne oraz wynik z jednostką	1 p

Zadanie 9. (3 pkt)

Miedź jest metalem o dodatnim potencjale elektrochemicznym ($E^\circ = 0,34V$). W reakcji z kwasami utleniającymi tworzy sól na +II stopniu utlenienia oraz wydziela się produkt gazowy oraz woda.

- a. Zapisz równanie reakcji miedzi z kwasem utleniającym w postaci cząsteczkowej, wybierając odpowiedni kwas spośród poniższych. Współczynniki dobierz metodą bilansu jonowo-elektronowego.

Za napisanie 2 równań połówkowych w formie jonowo-elektronowej	1 p
Za napisanie sumarycznego równania reakcji w postaci cząsteczkowej	1 p

- b. Zapisz wartości liczb kwantowych opisujących elektrony, które utracił atom miedzi przekształcając się w jon miedzi(II). Wartości tych liczb umieść w tabeli.

<i>Liczba kwantowa</i>	<i>n</i>	<i>l</i>	<i>m</i>	<i>m_s</i>
<i>elektron 1</i>	4	0	0	+1/2
<i>elektron 2</i>	3	2	-2	+1/2

Za zapisanie wartości liczb kwantowych dla obu elektronów	1 p
--	------------

Zadanie 10. (2 pkt)

Otrzymywanie tlenku siarki(IV) z pirytu przedstawia równanie: $4 FeS_2 + 11 O_2 \rightarrow 2 Fe_2O_3 + 8 SO_2$. Oblicz objętość tlenu odmierzoną w temperaturze $100^\circ C$ i pod ciśnieniem 1100 hPa potrzebną do uzyskania takiej ilości SO_2 , z której po utlenieniu do SO_3 z wydajnością 80 % można otrzymać 400 g 96% kwasu siarkowego(VI). $R = 83,14 \text{ hPa} \cdot \text{dm}^3 \cdot \text{mol}^{-1} \cdot \text{K}^{-1}$. Wynik podaj z dokładnością do $0,01 \text{ dm}^3$.

$$n_{H_2SO_4} = n_{SO_3} = \frac{400 \text{ g} \cdot 0,96}{98 \text{ g/mol}} = 3,92 \text{ mol} \quad n_{SO_2} = \frac{n_{SO_3}}{0,8} = \frac{3,92 \text{ mol}}{0,8} = 4,9 \text{ mol}$$

$$\frac{n_{O_2}}{n_{SO_2}} = \frac{11}{8} \quad n_{O_2} = \frac{11 \cdot n_{SO_2}}{8} = \frac{11 \cdot 4,9 \text{ mol}}{8} = 6,74 \text{ mol}$$

$$V_{O_2} = \frac{n_{O_2} \cdot R \cdot T}{p} = \frac{6,74 \cdot 83,14 \cdot 373}{1100} = 190,01 \text{ dm}^3$$

Objętość tlenu wynosi $190,01 \text{ dm}^3$.

Za zastosowanie poprawnej metody obliczeń	1 p
Za poprawne obliczenia matematyczne, poprawne zaokrąglenie wyniku końcowego oraz wynik z jednostką	1 p

Zadanie 11. (1 pkt)

W celu ustalenia struktury pewnego alkenu poddano go reakcji z wodnym silnie zakwaszonym roztworem KMnO_4 . W wyniku tej reakcji otrzymano następujące związki: HOOC-COOH , CO_2 oraz CH_3COOH .

Zapisz wzór grupowy węglowodoru poddanego reakcji z silnie zakwaszonym roztworem KMnO_4 .

Za zapisanie wzoru grupowego węglowodoru

1 p

Zadanie 12. (2 pkt)

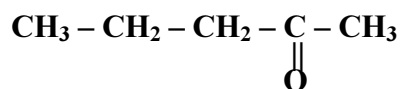
Próbę jodoformową dla metyloketonów przedstawia poniższy schemat:

Ustal i zapisz wzór grupowy nasyconego ketonu, który poddano próbie jodoformowej, wiedząc, że masa molowa otrzymanej soli sodowej jest równa 110 g/mol.

$$\text{RCOONa} = 110 \quad \text{R} = 110 - 12 - 2 \cdot 16 - 23 = 110 - 67 = 43 \quad \text{R} = \text{C}_n\text{H}_{2n+1} = 43$$

$$12n + 2n + 1 = 43 \quad 14n = 42 \quad n = 3$$

Za zastosowanie poprawnej metody obliczeń

1 p

Za poprawne obliczenia matematyczne oraz wzór grupowy ketonu

1 p